

Stortingets utredningsseksjon

Til: (...)

Dato: 03.02.2023

Utreder: (...)

Oppdragsnr: 2023031

Regulering av abort i ulike lands grunnlover

OPPDRA

Kan dere undersøke hvilke land som per i dag har grunnlovfestet retten til selvbestemt abort, og hvordan disse grunnlovsbestemmelsene er utformet.

INNOLD

1	Innledning – forbehold	2
2	Frankrike	2
3	Storbritannia	3
4	Danmark.....	3
5	Finland	3
6	Hellas	3
7	Irland	4
8	Estland	5

1 Innledning – forbehold

Vi har i besvarelsen tatt utgangspunkt i en forespørsel et annet land i ECPRD-nettverket (vårt nettverk av europeiske parlamenter) sendte til resten av nettverket sommeren 2022, som blant annet omhandler problemstillingen om konstitusjonell beskyttelse av retten til abort. Gitt den relativt knappe fristen har vi ikke hatt mulighet til å sende ut en egen forespørsel gjennom dette nettverket. Vi har foretatt søk om det er andre land i og utenfor Europa som har relevante grunnlovsbestemmelser av betydning for oppdraget, men vi har ikke kunnet gjøre svært omfattende søk innen fastsatt frist. Dersom det er ønskelig at vi foretar en mer omfattende kartlegging, er det intet i veien for å sende oss et nytt oppdrag om dette.

Vi har ikke mulighet til fullt ut å kvalitetssikre de svarene som gis i ECPRD-nettverket, da det ikke er helt enkelt å trenge inn i et annet lands nasjonale rett, især ikke i de tilfellene hvor grunnlovsbestemmelsene ikke er å finne på engelsk eller tysk. De ulike landene tilhører i tillegg gjerne ulike rettstradisjoner. Vi må derfor ta et generelt forbehold om eventuelle unøyaktigheter og feil som kan forekomme i besvarelsen.

Nedenfor følger våre funn.

2 Frankrike

I Frankrike ble abort godkjent ved lov i 1975. Retten til abort ble nylig forsterket ved lov 2. mars 2022, og lyder som følger (i engelsk oversettelse):

"A pregnant woman who does not wish to continue a pregnancy may ask a doctor or a midwife to terminate her pregnancy. This interruption can only be performed before the end of the fourteenth week of pregnancy".

Det franske parlamentet skriver i ECPRD-besvarelsen videre at parlamentsmedlemmer i flere år har ønsket å gi ekstra beskyttelse av retten til å ta abort ved å grunnlovsfeste den. Under den 15. Lovgivende forsamling (juni 2017-juni 2022) ble det i et grunnlovsforslag fra 2019 foreslått å revidere den franske grunnloven ved å sette inn følgende bestemmelse: *"Ingen kan hindre den grunnleggende retten til frivillig avbrudd av svangerskapet"*.¹

Grunnlovsforslaget ble godkjent av parlamentet i høst.² [Euractiv skriver at](#) dersom grunnlovsforslaget blir endelig vedtatt av senatet, vil Frankrike bli det første landet i verden som inkluderer retten til abort i sin grunnlov.

1. februar 2023 tok [senatet stilling til forslaget](#). [Ifølge avisen LeMonde](#) tok senatet skritt mot å innlemme retten til frivillig svangerskapsavbrudd i konstitusjonen, med 166 mot 152 stemmer for en grunnlovsendring. Endringen var imidlertid ikke den samme som parlamentet stemte for 24.

¹ Grunnlovsforslaget (nr. 2086, inngitt 19. juli 2019) finnes på fransk her:

https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/dossiers/protection_droit_fondamental_ivg. Den franske parlamentariske utredningstjenesten formulerer det slik på engelsk: "No one may impede the fundamental right to voluntary interruption of pregnancy"

² <https://www.nytimes.com/2022/11/24/world/europe/france-abortion-rights-constitution.html>, <https://www.bbc.com/news/world-europe-63754796>

november 2022. Forslaget som ble vedtatt – et kompromissforslag - var å sette inn «kvinneres frihet til å avslutte svangerskapet»³ i artikkel 34 i den franske grunnloven.

3 Storbritannia

Storbritannia har ikke en grunnlov som er kodifisert og samlet i et enkelt dokument. Den er i stor grad skrevet ned, men finnes i forskjellige dokumenter.⁴

Underhuset i det britiske parlamentet fremmet høsten 2022 et [grunnlovsforslag](#) som søker å endre loven om menneskerettighetene. Lovforslaget inneholdt ikke bestemmelser om abort. Imidlertid ble det igangsatt [en underskriftskampanje](#) om å gjøre abort til en del av grunnlovsforslaget. En debatt om emnet fant sted 28. november 2022.

4 Danmark

Den danske utredningstjenesten skriver at det har vært politiske diskusjoner i Danmark om hvorvidt retten til abort burde bli tatt inn i den danske grunnloven ("[Grundloven](#)"). Det er imidlertid ingen konkrete planer om å fremsette forslag om dette på det nåværende tidspunkt.

5 Finland

Utredningstjenesten i Finlands riksdag skriver at [den finske grunnloven](#) ikke spesifikt gir rett til frivillig avbrytelse av svangerskapet. Grunnloven inneholder imidlertid rettigheter, som retten til personlig frihet (paragraf 7) eller retten til privatliv (paragraf 10), som påvirker den enkeltes rett til å ta beslutninger om graviditet, fødsel og abort.

6 Hellas

Den greske utredningstjenesten skriver at den greske grunnloven ikke gir en uttrykkelig rett til abort. Imidlertid er det allment - *dog ikke av alle* - akseptert at artikkel 5 i den greske grunnloven inneholder den såkalte «reproduktive friheten». Én manifestasjon av denne friheten er retten til abort. Grunnlovsbestemmelsen erklærer at ethvert menneske har rett til fritt å utvikle sin personlighet og til å delta i det sosiale, økonomiske og politiske livet i landet. Bestemmelsen lyder i engelsk oversettelse:⁵

All persons shall have the right to develop freely their personality and to participate in the social, economic and political life of the country, insofar as they do not infringe the rights of others or violate the Constitution and the good usages.

³ Av LeMonde er den engelske oversettelsen "the freedom of women to terminate their pregnancies".

⁴ <https://www.bl.uk/magna-carta/articles/britains-unwritten-constitution>

⁵ Engelsk oversettelse av den greske grunnlovsteksten har vi funnet her: <https://ecnl.org/sites/default/files/files/2021/GreeceConstitution.pdf>

Utredningstjenesten skriver videre at innenfor denne rammen har Hellas, etter en avveining av kritiske medisinske og sosiale faktorer (respekt for kvinnens valg og beskyttelse av fosteret etter et visst stadium av utviklingen), effektivt tillatt abort i de første tolv ukene av svangerskapet. I tilfeller hvor graviditeten er et resultat av voldtekt eller der gjennomføring av svangerskapet vil medføre alvorlig helserisiko for den gravide, er abort også etter dette tidspunktet tillatt.

7 Irland

Artikkel 40.3.3 i den irske grunnloven tillater at det irske parlamentet kan gi nærmere regler om retten til abort. En nærmere rett til abort er imidlertid *ikke del av bestemmelsen*, som kun fastslår at det er tillatt å gi bestemmelser som regulerer svangerskapsavbrudd.

Bestemmelsen lyder:

*3° Provision may be made by law for the regulation of termination of pregnancy.*⁶

Bestemmelsen ble endret av det irske parlamentet (Oireachtas) i 2018.⁷

Bakgrunnen for den endrede grunnlovsbestemmelsen kan være nyttig å vite om i denne sammenheng:

Frem til 2018 regulerte den såkalte *Protection of Life Under Pregnancy Act* fra 2013 tilgangen til lovlig svangerskapsavbrytelse i Irland.⁸ Etter denne lovgivningen kunne et svangerskapsavbrudd ***bare gjennomføres for å avverge en reell og vesentlig risiko for den gravides liv***. Rett til selvbestemt abort fantes derfor ikke. Grunnloven fastslo samtidig at man ikke begrenset muligheten til å dra til andre land for å ta abort. En endring av denne rettslige reguleringen krevde en endring av paragraf 40.3.3 i den irske grunnloven. Frem til 2018 lød grunnlovsbestemmelsen som følger:

“The State acknowledges the right to life of the unborn and with due regard to the equal right to life of the mother, guarantees in its laws to respect, and, as far as practicable, by its laws to defend and vindicate that right. This subsection shall not limit freedom to travel between the State and another state. This subsection shall not limit freedom to obtain or make available, in the State, subject to such conditions as may be laid down by law, information relating to services lawfully available in another state.”

En folkeavstemning om den 36. endringen av den irske grunnloven ble avholdt 25 mai 2018. Formålet med endringsforslaget var å erstatte den daværende artikkel 40.3.3. i den irske grunnloven og erstatte den med en ordlyd som bekrefter at det irske parlamentet kan gi lover som regulerer retten til svangerskapsavbrudd. Folkeavstemningen ble vedtatt med følgende resultat: 66,4 prosent av parlamentet stemte for, mens 33,6 prosent stemte nei. Grunnlovsendringen ble formelt godkjent av presidenten 18. september 2018.

⁶ https://www.irishstatutebook.ie/eli/cons/en/html#article40_3_3

⁷ <https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/bill/2018/105/eng/memo/b10518d-memo.pdf>. Se s. 6 flg.

⁸ <https://www.sexualwellbeing.ie/for-professionals/research/research-reports/unpac.pdf>. Se s. 5 flg.

Abort i Irland er nå tillatt under nærmere definerte omstendigheter, etter vedtakelsen av Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018, som trådte i kraft 1. januar 2019.⁹ Lovens del 2 angir omstendighetene for å avbryte et svangerskap. Det er en rett til selvbestemt abort inntil 12 ukers graviditet. Etter 12. uke kan abort bare utføres på lovlig vis når det er sertifisert av to leger der det er fare for en kvinnes liv eller alvorlig helseskade, eller i tilfeller av dødelig fosteranomali. Det er også mulig for én lege å utføre abort i tilfeller hvor det er umiddelbar fare for liv eller alvorlig helseskade for den gravide. Leger som utfører abort utover disse angitte tilfellene, risikerer bøter og/eller inntil 14 år i fengsel.

8 Estland

Den estiske parlamentariske utredningstjenesten skriver at den estiske grunnloven ikke inneholder noen eksplisitt bestemmelse som garanterer kvinners rett til abort. Imidlertid følger det av avgjørelser fra estisk høyesterett at kvinners valgfrihet hva gjelder graviditet, fødsel og abort følger av ulike bestemmelser i grunnloven.¹⁰ For eksempel følger det av artikkel 19 (1) at enhver har rett til fri selvrealisering («Everyone has the right to free self-realisation»). Videre følger det av artikkel 20 (1) at enhver har rett til frihet og personlig sikkerhet («Everyone has the right to liberty and security of person.») Artikkel 26 (1) fastslår retten til privatliv og et ukrenkelig familieliv.

⁹ <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/act/31/enacted/en/print.html>

¹⁰ Engelsk versjon av grunnloven finnes her: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530122020003/consolide>